

# INCIDENȚELE CRIZEI MONDIALE ASUPRA COMERȚULUI INTERNAȚIONAL CU MĂRFURI

Mariana, Mihăilescu<sup>1</sup>

**Rezumat:** *Avându-și originea în excesele apărute în sistemul financiar occidental, criza globală a influențat circuitul economic mondial în ansamblul său și, implicit, pe cel mai dinamic flux al acestuia: comerțul internațional cu mărfuri. După declinul abrupt și sincronizat al tranzacțiilor în 2009, schimburile mondiale cu mărfuri au cunoscut o revigorare în 2010 și, din nou, o încetinire a ritmului de creștere în 2011. Accentuarea tendințelor protecționiste în 2012, precum și menținerea unor factori de risc ce planează asupra economiei mondiale, întrețin o perspectivă nu tocmai optimistă în acest domeniu.*

*Această lucrare surprinde evoluția comerțului internațional în perioada actuală, precum și modificările apărute în ierarhia principalilor comercianți ai lumii. De asemenea, evidențierea factorilor care au produs schimburilor mondiale oscilații de creșteri și scăderi reprezintă un obiectiv principal al acestei teme.*

**Cuvinte cheie:** *comerț internațional, protecționism, exportatori mondiali, importatori mondiali*

**Clasificarea JEL:** *F10, F13*

## 1. Introducere

Unul dintre domeniile asupra cărora actuala criză și-a pus amprenta este comerțul internațional. Evoluția sa contradictorie din ultimii ani este o consecință a crizei și, totodată, un factor destabilizator al economiei mondiale, în ansamblul său.

Afirmarea unor state emergente care s-au dovedit a fi foarte abile în lupta cu criza și declinul altora reprezintă o altă consecință a lumii globalizate în care trăim. Oscilațiile de creșteri și scăderi ale cererii la nivel global, intensificarea măsurilor protecționiste adoptate de unele state, prognozele privind creșterea prețurilor petrolului și ale produselor alimentare măresc gradul de risc și de incertitudine la nivelul economiei mondiale și diminuează șansele de dezvoltare susținută a comerțului internațional.

## 2. Metodologia cercetării

În procesul de analiză a problemelor specifice comerțului internațional am folosit atât metode cantitative, cât și metode calitative de cercetare. Analiza calitativă, cantitativă, conexiunea și clasificarea fenomenelor investigate reprezintă principalele elemente ale metodologiei de cercetare menționate.

De asemenea, în cadrul acestui demers investigativ am folosit metoda culegerii informațiilor (prin observație), prelucrării acestora (statistico-matematic) și a interpretării lor. Pentru interpretarea informațiilor am utilizat mai multe metode: inductivă, comparativă și explicația cauzală.

## 3. Evoluția contradictorie a comerțului internațional în timpul crizei globale

Comerțul internațional a cunoscut o creștere deosebită pe tot parcursul secolului al XX-lea, dar mai ales în a doua jumătate a acestuia. Astfel, dacă ne referim numai la exporturi, acestea au crescut de la 84 miliarde dolari în 1953, la 5625 miliarde dolari în 1999, deci, o creștere valorică de circa 67 de ori. Această ascensiune s-a datorat atât creșterii volumului fizic al exporturilor, cât și dinamicii prețurilor de pe piața internațională.

În primii ani ai secolului XXI, creșterea a continuat, în anul 2008 exporturile ajungând la valoarea de 15717 miliarde dolari (tabelul nr.1). Ascensiunea deosebită a

---

<sup>1</sup> Lector dr., Universitatea „Constantin Brâncoveanu” Pitești, Facultatea Management Marketing în Afaceri Economice, Brăila, mihaillescumariana@yahoo.com.

exporturilor este întreruptă de izbucnirea crizei economice mondiale, apreciată de specialiști drept cea mai gravă din perioada postbelică. Scăderea din 2009 a valorii comerțului internațional, la 12461 miliarde dolari, reprezintă primul declin de o asemenea anvergură din perioada postbelică. Prăbușirea cererii la nivel global, care a perturbat grav activitatea comercială și evoluția prețurilor, a fost însoțită de presiunile considerabile care s-au manifestat pe piața financiară mondială, având drept rezultat creșterea costului creditului și penuria de resurse disponibile pentru finanțarea comerțului.

Factorii principali care au condus la diminuarea volumului schimburilor comerciale în 2009 sunt:

- prăbușirea cererii la nivel global, care a perturbat grav activitatea comercială și evoluția prețurilor;
- prezența crescândă a rețelelor globale de producție în comerțul internațional;
- penuria de resurse financiare disponibile pentru comerț;
- intensificarea măsurilor protecționiste impuse de guvernele diferitelor țări sub impactul crizei economice și financiare globale;
- natura sincronizată a scăderii comerțului internațional: dacă diminuarea în unele regiuni ar fi fost contrabalansată de creșteri în alte regiuni, declinul comerțului internațional ar fi fost mult mai estompat (Ghibuțiu, A. 2009, "Prăbușirea comerțului internațional și escaladarea protecționismului", *Tribuna economică*, nr. 16, p. 73-75).

- După declinul abrupt și sincronizat al comerțului în 2009, schimburile mondiale cunosc în 2010 o revigorare deosebită, pe fondul expansiunii activității economice la nivel global, exporturile mondiale de bunuri atingând valoarea de 15238 miliarde dolari. Măsurile anticriză eficiente adoptate în statele dezvoltate și într-o serie de țări emergente au contribuit la creșterea încrederii populației în sectorul economiei reale și în cel financiar, ceea ce a condus la revigorarea cererii interne și implicit a comerțului mondial. Ca urmare a creșterii prețurilor produselor de bază și a deprecierei dolarului american, creșterea comerțului internațional în termeni nominali (în dolari) a fost în 2010 superioară creșterii comerțului în termeni de volum (în termeni reali, excluzând distorsiunile asociate creșterii prețurilor produselor de bază și a cursurilor de schimb). Astfel, comerțul mondial cu mărfuri a sporit cu circa 22% în 2010 față de 2009 în termeni nominali și cu 14,5% în termeni reali. Această evoluție favorabilă a intervenit după declinul abrupt al comerțului internațional înregistrat în 2009 (cu 12% în termeni reali și cu 22% în termeni nominali), fenomen denumit marele colaps al comerțului internațional (Ghibuțiu, A., *ibidem*).

Redresarea schimburilor internaționale în 2010 este cu atât mai spectaculoasă, cu cât, după contracția severă din 2009, acestea au reușit să revină în apropierea nivelului din 2008, însă fără a putea să se reînscrisă în tendințele pe termen lung (de creștere susținută și accentuată) care au prevalat în perioada premergătoare crizei.

Principalii factori care au contribuit la reluarea creșterii comerțului mondial în 2010 au fost:

- relansarea cererii globale. Privită prin prisma structurii pe mărfuri a comerțului internațional, trebuie precizat că, în 2010, cererea pe plan mondial pentru produsele de consum îndelungat și cele de investiții, cum sunt mașinile și echipamentele industriale, a revenit la un nivel apropiat celui din anii premergători crizei. Astfel, în 2009, cererea pentru aceste categorii de bunuri a înregistrat cel mai sever declin, contribuind într-o proporție însemnată la prăbușirea comerțului mondial. În 2010 cererea pentru aceste bunuri a crescut ca urmare a reluării activității de producție, situându-se însă cu circa 20% sub nivelul înregistrat în anii premergători crizei. De asemenea, ponderea ridicată pe care o dețin bunurile de consum îndelungat și cele de investiții în comerțul internațional, explică revigorarea schimburilor comerciale globale în 2010. Comerțul cu produse semifabricate și materii prime nu a fost afectat la fel de mult, iar declinul său a fost de scurtă durată. În

2010, cererea pe plan internațional pentru aceste produse a revenit la un nivel apropiat celui dinaintea crizei, fiind doar cu circa 10% inferioară nivelului din 2009;

- intensificarea activității societăților transnaționale – în cadrul acestui sistem, bunurile comercializate traversează de mai multe ori granițele naționale în decursul procesului de producție, determinând o sporire a fluxurilor comerciale cuantificate;

- punerea în practică a măsurilor de redresare a economiei mondiale convenite cu prilejul reuniunilor G20, printre care se numără și alocarea sumei de 250 de miliarde de dolari pentru finanțarea comerțului la nivel mondial sau declanșarea procesului de reformă a sistemului financiar mondial. Un sistem bancar funcțional este condiția de bază pentru o bună conjunctură economică și pentru asigurarea lichidităților necesare bunei desfășurări a comerțului internațional.

În 2011, comerțul internațional cu mărfuri a continuat să crească, volumul valoric al exporturilor depășind nivelul înregistrat în anii premergători crizei (18217 miliarde dolari în 2011, față de 15717 miliarde dolari în 2008).

Tabelul nr. 1. Evoluția volumului valoric al comerțului internațional cu mărfuri în perioada 2008-2011 (în miliarde dolari)

	<b>2008</b>	<b>2009</b>	<b>2010</b>	<b>2011</b>
Exporturi FOB	15717	12461	15238	18217
Importuri CIF	16127	12647	15402	18000

Sursa: [http://www.wto.org/english/res\\_e/statis\\_e/its2012\\_e/its11\\_toc\\_e.htm](http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2012_e/its11_toc_e.htm)

Toate prognozele elaborate de instituțiile internaționale indică o încetinire a ritmului de creștere a comerțului global în anii următori, precum și expansiunea mult mai dinamică a schimburilor comerciale specifice economiilor emergente, comparativ cu economiile dezvoltate. De exemplu, specialiștii Fondului Monetar Internațional au previzionat un ritm de creștere al comerțului internațional în 2012 de 4,0%, și de 5,6% în 2013. Însă, pe categorii de țări, se constată un ritm diferențiat. Astfel, ritmul de creștere al exporturilor în țările dezvoltate va fi de 2,3% în 2012 și 4,7% în 2013, în timp ce în țările în dezvoltare acestea vor fi de 6,6% și, respectiv, 7,2% (World Economic Outlook Report, 2012, disponibil la <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/pdf/text.pdf>).

Aceste prognoze au la bază menținerea numeroaselor riscuri care vor influența evoluția economiei globale și a comerțului internațional. Printre acestea se numără:

- criza datoriilor suverane din Europa, considerată cea mai mare provocare cu care s-a confruntat Uniunea Europeană de la adoptarea monedei unice, tinde să amenințe întreaga construcție europeană. Cele 27 de state membre ale UE vor, prin măsuri austere, să reducă deficitele bugetare la maximum 3% din PIB până în anul financiar 2014-2015. Măsurile de austeritate aplicate în scopul reducerii deficitelor bugetare au avut și vor avea în continuare consecințe negative asupra creșterii economice înregistrate în aceste țări și implicit asupra schimburilor comerciale. Astfel, reducerea cheltuielilor publice, eliminarea subvențiilor, mărirea bazei de impozitare și introducerea de noi taxe și impozite, sunt o parte dintre măsurile adoptate de țările europene, cu efecte de încetinire a derulării schimburilor comerciale europene și internaționale;

- creșterea prețului petrolului perturbă buna derulare a comerțului mondial. Majorarea prețurilor la această materie primă afectează cererea din partea consumatorilor și companiilor. Turbulențele din Orientul Mijlociu și Africa de Nord au determinat în 2011 o majorare a prețului țițeiului cu 22 de dolari/baril, respectiv de la un nivel mediu de 90 de dolari/baril în decembrie 2010, la 112 dolari/baril la sfârșitul anului 2011;

- „exportul de inflație” al Chinei – din ce în ce mai mulți analiști vorbesc despre o creștere a inflației la nivel global în 2012, determinată în principal de China. De exemplu, un studiu din 2011 al Société Generale, intitulat „Dominoul din China s-a declanșat”, avertizează asupra faptului că trecerea Chinei la o economie bazată pe consum conduce la o creștere a prețurilor materiilor prime agricole și industriale, în condițiile în care oferta pe plan mondial este limitată, reducând astfel capacitatea economiei mondiale de a face față creșterii cererii. Alți factori care pot conduce la sporirea inflației la nivelul economiei mondiale în 2012 sunt: injecțiile masive de lichidități ale unor bănci centrale, în special Federal Reserve, în perioada actuală, creșterea cererii de produse alimentare din partea țărilor emergente, diminuarea resurselor de materii prime;

- în fine, nivelul ridicat al șomajului în țările dezvoltate nu a permis o revenire a consumului intern, limitând creșterea cererii de import. În raportul OECD (Organizația de Cooperare și Dezvoltare Economică), cu privire la situația șomajului în lume oferit publicității în mai 2012, se arată că numărul șomerilor din țările membre ale acestei organizații a fost de 45 milioane persoane în februarie 2012, cu 400000 mai mulți șomeri decât în februarie 2011 (OECD Report, disponibil la <http://www.oecd.org/els/oecdemploymentoutlook2012.htm>). De asemenea, specialiștii OCDE avertizează că rata șomajului în țările dezvoltate va rămâne ridicată, cel puțin până la finele anului 2013, sugerând că trebuie să se acorde prioritate măsurilor de combatere a șomajului în rândul tinerilor. În zona euro, rata șomajului a crescut, media fiind de 10,8%, cea mai mare creștere înregistrând-o Portugalia, unde numărul șomerilor a crescut cu 3%, în intervalul de timp menționat, ajungând la 15%, urmată de Spania, cu o creștere de 2,7%, aceasta înregistrând o rată a șomajului de 24%, cea mai ridicată din UE. Întrucât rata șomajului în rândul tinerilor oscilează în jurul valorii de 50%, în țări ca Spania, Grecia și Portugalia se vorbește despre o „generație pierdută” (Dăianu, D. 2012, *Când finanța subminează economia și corodează democrația*, Polirom, Iași).

#### **4. Modificări în ierarhia principalilor exportatori și importatori mondiali de mărfuri generate de criza economică globală**

Una dintre consecințele actualei crize economice este modificarea raporturilor de putere, din punct de vedere economic, dintre statele lumii. În rândul specialiștilor și oamenilor de afaceri se conturează din ce în ce mai bine ideea că trecem printr-o perioadă-cheie în stabilirea unei noi ordini economice mondiale, în care marile puteri, ca SUA, vor continua să exercite o influență considerabilă, dar în care unele economii, precum China, India, Federația Rusă, Brazilia, Turcia sau Indonezia, vor avea din ce în ce mai multă importanță. Noul echilibru global de putere în curs de apariție presupune faptul că SUA nu vor mai putea dicta termenii ordinii mondiale care prinde contur. În plus, actuala criză a impus o constatare privind noua geografie economică: economiile emergente au ajuns să finanțeze țările bogate (Stiglitz, J. E., 2010, *În cădere liberă. America, piața liberă și prăbușirea economiei mondiale*, Publica, București).

Criza economică mondială s-a dovedit a fi un adevărat test de maturitate pentru economiile grupului BRIC (Brazilia, Rusia, India și China), a căror importanță a crescut în ultimii ani. Ritmurile înalte de creștere economică înregistrate de aceste state, ajutorul financiar oferit Fondului Monetar Internațional, creșterea rolului acestui grup de țări în cadrul G20 sunt doar câteva argumente în acest sens. Liderul acestui grup de țări este China. Cunoscând ritmuri înalte de creștere economică (13% în 2007, 9,6% în 2008, 8,7% în 2009, 10,3% în 2010, 9,2% în 2011), ea a devenit încă din 2007 a treia putere economică a lumii, după mărirea PIB, devansând Germania, pentru ca în 2010 să devină a doua economie a lumii, surclasând Japonia.

Succesele Chinei nu se opresc aici. În 2009 China a devenit țara cu cea mai mare piață auto, întrecând SUA, iar compania PetroChina a devenit cea mai valoroasă din lume, având o valoare de piață de 336 miliarde dolari, depășind Exxon Mobil (SUA). Tot în 2009, China a devenit cel mai mare exportator mondial de mărfuri, devansând Germania.

La nivelul anului 2011, principalii 10 exportatori mondiali de mărfuri erau: 1. China cu o pondere de 10,4% din totalul exporturilor mondiale și cu un volum valoric al exporturilor de 1899 miliarde dolari; 2. SUA cu 8,1% din exporturile mondiale și un volum valoric de 1481 miliarde dolari; 3. Germania (8,0 % și 1474 miliarde dolari); 4. Japonia (4,5% și 823 miliarde dolari); 5. Olanda (3,6% și 660 miliarde dolari); 6. Franța (3,3% și 597 miliarde dolari); 7. Coreea de Sud (3,0% și 555 miliarde dolari), 8. Italia (2,9% și 523 miliarde dolari); 9. Federația Rusă (2,8% și 522 miliarde dolari); 10. Belgia (2,6% și 476 miliarde dolari).

În comparație cu anul 2010, nu sunt mari modificări în acest clasament: Belgia ocupa poziția a noua, fiind surclasată în 2011 de Federația Rusă, țară care în 2010 ocupa poziția a 11-a. Însă, comparativ cu 2009, clasamentul primilor zece exportatori mondiali a suferit câteva modificări: trei țări europene au fost devansate de țări de pe alte continente. Astfel, Germania a coborât un loc devenind al treilea exportator mondial, fiind surclasată de SUA, Italia a coborât de pe locul șapte pe locul opt, fiind devansată de Coreea de Sud, ce a urcat două poziții, iar Belgia a coborât de pe locul opt pe locul nouă și ulterior pe zece.

Trebuie făcută precizarea că pe parcursul anului 2011, țările aflate în topul primilor zece exportatori mondiali nu au înregistrat scăderi ale volumului valoric al exporturilor în comparație cu anul anterior. Însă, în timp ce în China, Coreea de Sud și Federația Rusă exporturile în termeni nominali au sporit în ritmuri similare mediei mondiale, în SUA, Japonia și în țările membre ale UE expansiunea fluxurilor respective a fost mai lentă.

În privința importurilor, SUA continuă să dețină și în 2011 primul loc. Astfel, principalii 10 importatori mondiali de mărfuri în anul 2011 erau: 1. SUA cu o pondere de 12,3% din totalul importurilor mondiale și un volum valoric de 2265 miliarde dolari; 2. China cu 9,5% și un volum valoric de 1743 miliarde dolari; 3. Germania (6,8%; 1254 miliarde dolari); 4. Japonia (4,6%; 854 mld. dolari); 5. Franța (3,9%; 715 mld. dolari); 6. Marea Britanie (3,5%; 636 mld. dolari); 7. Olanda (3,2%; 597 mld. dolari); 8. Italia (3,0%; 557 mld. dolari); 9. Coreea de Sud ( 2,8%; 524 mld. dolari); Hong-Kong (2,8% și 511 miliarde dolari).

În cadrul acestui clasament trebuie subliniată eliminarea încă din 2010 a Belgiei din rândul primilor zece exportatori mondiali, în favoarea Coreei de Sud. Aflată în 2009 la egalitate cu Japonia în privința fluxurilor de import, Franța a coborât încă din 2010 pe locul 5, poziție pe care continuă să o dețină și în 2011. La fel ca în cazul fluxurilor de export, și la import se remarcă avansul țărilor emergente asiatice. De fapt, pe lângă consumul intern, comerțul exterior a contribuit foarte mult la creșterea economică înregistrată de țările acestei regiuni.

Luând în considerare UE ca entitate și excluzând comerțul dintre țările membre, principalii cinci exportatori de mărfuri din lume în 2011 erau: 1. UE-27 (cu o pondere de 14,9,% din totalul exporturilor la nivel mondial); 2. China (13,3%); 3. SUA (10,3%); 4. Japonia (5,7%); 5. Coreea de Sud (3,9%).

Din perspectiva importurilor, ierarhia principalelor cinci puteri comerciale din lume a inclus: 1. UE-27 (cu o pondere în importurile mondiale de 16,2%); 2. SUA (15,6%); 3. China (12,0%); 4. Japonia (5,9%); 5. Coreea de Sud (3,6%).

Dintre principalii concurenți ai UE pe piața globală – SUA, China și Japonia –, numai China și-a majorat semnificativ în ultimii ani cota de piață atât la export (de la 9,5% din exporturile mondiale în 2004, la 12% în 2011, totuși, în scădere ușoară față de 2010, când ponderea ei în exporturile mondiale era de 13,3%), cât și la import (de la 8,4% din

importurile mondiale în 2004, la 12% în 2011). În schimb, SUA, UE și Japonia au înregistrat scăderi ale ponderii exporturilor și importurilor în comerțul internațional.

## 5. Concluzii

Caracterizate de multă incertitudine, numeroase riscuri și efecte de domino, ritmurile de creștere ale comerțului internațional tind să încetinească în perioada următoare. Redistribuirea puterii în spațiul internațional și ascensiunea economică a Asiei au provocat și provoacă în continuare mutații la nivelul centrelor de putere comercială din economia mondială.

Erodarea bazei industriale a SUA, concomitent cu expansiunea industriei financiare, determină scăderea participării ei la comerțul internațional. Pe de altă parte, în Europa, criza datoriilor suverane amenință întregul proiect european. Dimensiunea socială a acestei crize, care în prezent îngrijorează cel mai mult, reprezintă un factor de frână al schimburilor comerciale internaționale. De aceea, dezvoltarea producției mondiale, reglementarea sistemului financiar internațional și atenuarea protecționismului reprezintă principalele coordonate asupra cărora trebuie să se concentreze guvernele, întrucât acestea conduc la continuarea creșterii comerțului internațional.

## Bibliografie

1. Daniel, Dăianu (2012), *Când finanța subminează economia și corodează democrația*, Editura Polirom, Iași
2. Agnes, Ghibuțiu (2009), *Prăbușirea comerțului internațional și escaladarea protecționismului*, „Tribuna Economică” nr. 16/2009, p. 73
3. Joseph, E., Stiglitz (2010), *În cădere liberă. America, Piața liberă și prăbușirea economiei mondiale*, Editura Publica, București
4. [http://www.wto.org/english/res\\_e/statis\\_e/its2012\\_e/its11\\_toc\\_e.htm](http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2012_e/its11_toc_e.htm)
5. <http://www.oecd.org/els/oecdemploymentoutlook2012.htm>
6. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/pdf/text.pdf>